

La structura da basa da la vita

Tut las creatiras consistan da cellas e tut ils process biologics succedan en l'intern da las cellas.

9

L'onn ch'il rumantsch è cumpari en la tv

Avant 50 onns è l'emprima emissiun da televisiun per rumantsch ida sur ils emetturs.

15

DIE SÜDOSTSCHWEIZ

LA QUOTIDIANA

Redacziun: Via comerciala 22, 7007 Cuiria, tel. 081 920 07 10, fax 081 920 07 15

«La voluntad dal singul sto star en il center»

■ (anr/ac) Sia atgna partida ha il deputà dal cussegl grond, Vincent Augustin, gia pli baud betg pudì persuader dals avantatgs dal sistem d'elecziun da proporz. Era quella giada s'engascha el a favur da la midada dal maiorz tar il proporz. El fa valair ponderaziuns da princip che pledan a favur dal sistem da proporz per l'elecziun dal cussegl grond dal chantun Grischun. L'equalitad da las schanzas d'elecziun n'èn per Vincent

Augustin betg dadas cun il sistem actual dal maiorz. Il deputà da la pcd na vesa betg sulet dischavantatgs per la pcd en ina votaziun da proporz. Sceptic è il deputà dentant vers la pretenziun da l'iniziativa d'introducìr il proporz gia sin il termin da las proximas elecziuns dal cussegl grond l'onn 2014 sco quai ch'el ha tradì en in discurs cun La Quotidiana.

> PAGINA 2

Trumpai dalla decisiun dalla regenza

■ (mc) La regenza ei buca pronta d'impunder ils proxims onns dapli daners per mieds didactics da lungatg els idioms. Quei ha la regenza rispundiu al las treis vischnauncas da Ruschein, Sumvitg e Trun. Els presidents dallas vischnauncas numnadas ein fetg trumpai da quella decisiun. Il president dalla Pro

idioms Surselva Heinrich Berther vul analizar la posiziun ensemen cullas vischnauncas elaborond ina strategia communabla cun las ulteriuras vischnauncas. Ina intervenziun sin plaun politic seigi probabla, in recuors alla dertgira administrativa pusseivels.

> PAGINA 5

2,5 milliuns per maschinas novas

La Distec SA a Mustér seprepara pigl avegnir

DA HANS HUONDER / ANR

■ El decuors dils proxims onns investescha la Distec SA a Mustér rodund 2,5 milliuns francs en siu parc da maschinas da produenziun. Cun quei vul l'interpresa far seseza aunc pli concurrenzabla. Igl onn vargou han ils responsabels dalla Distec SA evaluau il menaschi cun sedia a Mustér. «Nus havein stuiu decider co proceder vinavon», di Fritz Hermann, delegau dall'administraziun dalla RH Group Holding. Sin fundament dil know-how persunal dil menaschi ein ils responsabels vegni alla conclusiun d'investar en novas maschinas ed aschia dar alla Distec SA il fundament pigl avegnir: «Nies capital a Mustér ein ils collaboraturs. Nus havein cheu fetg buna gliued ch'ei pronta da s'engaschar en favur da products d'aula qualitat.» La mesjamna ein las duas empresas maschinas vegnidadas furnidas e montadas els baghetgs dalla Distec SA a Mustér. Ei s'extracta da maschinas topmodernas dalla marca Mikron, ina

La mesjamna ein duas fresas novas vegnidadas furnidas alla Distec SA a Mustér. Suentur lur installaziun garanteschan ellas la produenziun da tocca da fetg aulta qualitat.

FOTO H. HUONDER

dad ellas ei schizun l'empressa da siu tip en Svizra. «Grazia a quellas maschinas havein nus novs aspects da concurrenzar interna-

ziunalmein», di Loris Marsura, il niev directur dalla Distec SA. L'interpresa porscha lavur a Mustér e Trun a varga 80 persunas.

Ella scolescha medemamein ina partida emprendists.

> PAGINA 3

Priu differents conclus

■ (anr/hh) La gievgia ha il cussegl da scola dil consorzi da Trun e Sumvitg orientau ils scolasts e geniturs davart differents decisiuns pridas il davos temps. En special pertucca quei il liug da scola per la tschunavla e sisavla classa primara dad omisdus vischnauncas. Quel vegn ad esser a Sumvitg. Persuenter plaidan tenor il president dil cussegl da scola, Diego Deplazes, differents premissas. Els transports da scolaras e scolars vegnan a succeder ton sco pusseivel cun tren.

> PAGINA 3

Ils da Zuoz han acceptà duos credits

■ (anr/rd) Ils da Zuoz han gnü da decider davart duos credits. Els cuosts per la sanaziun da la prim'etappa da la Via Dorta s'amuntan a 430 000 francs ed ils cuosts per las lavuors da sanaziun da la Via Islas/Curtinellas a 400 000 francs. Il suveran ha approvà ils duos credits. A regard las tschernas da Chalandamarz 2013 es gnüda fatta la proposta per ün nov commember illa cumischun da fabrica.

> PAGINA 11

Far tut per dar ina viulta

Parlamentaris grischuns burgheis giavischan ils giugs olimpics

■ (anr/gv) Duas jamnas avon la decisiun muossa ina retscherca in trend ad in na alla candidatura pils Giugs olimpics d'uviern 2012. Els parlamentaris grischuns burgheis emprovan da dar ina viulta. Els ein persquadi ch'ils giugs olimpics hagien in effect positiv ton pil sport sco per l'economia. Heinz Brand, il cusseglier naziunal dalla pps, presi-

diescha il comite «Gie all'olimpiada» che dumbra 450 commembers. La garanzia da deficit elimineschi tut ils dubis ch'il Grischun porti in buordi finanziel nunpreviu. Quella garanzia dil cussegl federal numna el in ferm signal da Berna. El ei era persquadius ch'ils giugs olimpics fetschien buca mo bein a S. Muzezi e Tavau, mobein agl entir

Grischun ed alla Svizra. Damaun ha ina staffetta da tizuns tras il Grischun liug. La partenza ei a Filisur e meina en tschun direziuns tochen als cunfins. Quei succeda currend, sin skis e scursalets e finescha allas 19.00 a Mustér, Roveredo, Puschlav, Vicosoprano, Scuol e Maiavilla.

> PAGINA 7

Pil mument duein suletta-mein ils mieds da matematica vegnir translatai els idioms.

FOTO M. FONTANA

I vuol ün nov veterinari in Val Müstair

■ (anr/mfo) I para da nun esser simpel: Toni Theus, veterinari in Val Müstair, banduna davo 35 ons ingaschamaint la Val Müstair. Ils passa 50 bains paurils da la Val - chi han in tuot passa 1030 vachadas ston avair ün rimplazzant per Theus. «Nus eschan vi da l'organisaziun dal rimplazzamaint da nos anteriur veterinari», disch Beat Tschennett, respunsabel da l'Uniuon paurila da la Val

Müstair in quist connex. Ch'offertas per far quel rimplazzamaint sajan bainschi gnüdas inoltradas. «Ma nus nu pudain sco uniuon da pauris dictar a nos pauris a chenün veterinari chi stöglan in avegnir contactar per chürar bain lur muvel», disch el. Vers la fin da quist mais dessan però gnir trattas decisiuns.

> PAGINA 11

Ils parlamentaris burgheis grischuns a Berna laian negins dubis. Els sustegnan la candidatura pils Giugs olimpics 2012 el Grischun. Il president Heinz Brand (secund da senierster): «Ils adversaris han aunc numnau negina alternativa.»

FOTO G. VENZIN

Novas maschinas per in bien avegnir

La Distec SA a Mustér investescha considerablas summas en siu parc da maschinas

DA HANS HUONDER / ANR

■ **Il responsabls dalla Distec SA a Mustér creian egl avegnir da lur menaschi. Per quei motiv han els decidiu igl onn vargau da far grondas investi-ziuns. En tut eis ei previu d'impunder ils proxims onns 2,5 milliuns francs en maschinas novas. Quellas duein procurar ch'il menaschi resti concorrenzabels sin plaun internaziunal.** Cun biebein 80 collaboraturas e collaboratur ei la Distec SA a Mustér il pli grond menaschi industrial dalla Surselva. El ei d'eminente impurtonza per la regiun sco patrùn. La Distec SA porscha denton era ina retscha da piazzas d'emprendissadi d'interessantas professiuns. Per quei motiv eis ella era d'impurtonza per la giuventetgna, respectivamein pils giuvenils che tscherchan il fundament per in'existenza futura en lur patria. Era uonn engascha la Distec SA danovamein tschun emprendists novs e sco quei che *Loris Marsura* di ei l'interpresa intenziunada da tener quels giuvenils vinavon suenter lur emprendissadi el menaschi. «Ei fa pauc senn da scolar emprendists che serendan silsuenter ella Bassa e nus havein problems d'anflar glied qualificada. Per quei motiv dein nus era novs accents alla scolaziun dils emprendists», puntuescha *Loris Marsura* ch'ei dapi igl emprem da schaner il niev directur dalla Distec SA. L'interpresa seigi era promta da porscher als collaboratur la caschun da sepefecziunar.

Maschinas topmodernas

«Nus havein analisau igl onn vargau l'in-

Il delegau dall'administraziun dalla RH Group Holding, Fritz Hermann (seniester) ed il niev directur, Loris Marsura ein optimists pigl avegnir dalla Distec SA a Mustér.

FOTO H. HUONDER

terpresa. Sin fundament da quella analisa havein nus constatau ch'ella ha in avegnir sulettamein sche nus essan prompts

d'investar en novas maschinas. Cun las veglias havess la Distec SA giu negins aspects da surviver», di *Fritz Hermann*,

delegau dall'administraziun dalla RH Group Holding. El decuors dils proxims rodund 2,5 milliuns francs en maschinas ed infrastruttura da produczion nova. Las empremas duas maschinas ein arrivadas la mesjamna avonmiezdi a Mustér. Cun agid d'ina tschaghegna speciala ein ellas vegnidadas transportadas ellas alzadas da produczion. Tenor *Loris Marsura* sextracta ei da dus tips moderns da Mikron a Nidau sper Biel. Las duas maschinas cun mintgamai tschun ischels vegnan en funcziun per resgiar tocca ord itschal, titan, alumini ni material artificial. Las duas maschinas, ch'ei cumpatiblas en lur habilitads, possibiliteschan alla Distec SA da producir tocca singula ed en seria, mo era da fabricar prototips. Sin fundament dallas pusseivladads da programmaziun che sepschan san las maschinas era luvrar senza vegnir survigiladas. «Quei lubescha a nus da producir era duront la notg», di *Loris Marsura* ch'ei carschius si a Turitg. Las maschinas lavuran cun ina exactadad dad 1/200 millimeter. Las duas maschinas veglias stattan en survetsch dalla Distec SA, ellas ein denton vegnidadas dislocadas.

En concorrenza internaziunala

La Distec SA stat oz en concorrenza internaziunala. Sia clientella ch'ei engaschada sin different secturs, sco per exempel la tecnica medicinala ni da labor, l'aviatica ni l'astronautica, deriva dall'entira Europa. «Sche nus lein haver success egl avegnir stuein nus luvrar fetg efficient ed oravontat qualitativ», di *Loris Marsura*. Pusseivel ei quei mo grazia

alla strategia che la RH Group Holding avisescha cun siu menaschi a Mustér. «La Distec SA dispona d'excelenta glied profesionala. Ella ei il garant pil futur. Per quei motiv havein nus decidiu d'investar en novas maschinas ed aschia dar al menaschi las premissas pigl avegnir», accentuescha *Fritz Hermann*. Ils proxims onns eis ei previu d'investar rodund 2,5 milliuns francs el menaschi. Las duas empremas maschinas han custau biebein in milliun francs. La Distec SA ei ina da diesch interpresas dalla holding da *Rico Hug*. Treis da quellas ein engaschadas sil sectur dall'elavuraziun da metal. La finamira ei da estructurar quellas aschia ch'ellas completeschan ina l'autra. «Nus lein porscher a nossa clientella in survetsch cumplein», di *Fritz Hermann*. La Distec SA dispona da localitads da produczion a Mustér ed a Trun en anteriuras localitads dalla Fabrica da ponn. Leu sesanfla la stanzaria. Tenor ils responsabls dalla Distec SA ei quei sectur da produczion exponius ad ina gronda concorrenza. Egl avegnir vegni ei ad esser necessari da catter novas fieras per garantir incumbensas sufficientas. Il niev directur dalla Distec SA, *Loris Marsura* (50), ei carschius si a Turitg. Suenter igl emprendissadi da mecanist da maschinas eis el sescolaus al tecnicum a Winterthur sco inschignier. 1993 eis el vegnius incumbensaus da baghegiar si ina interpresa sil sectur dalla tecnica medicinala el Tessin. Igl onn vargau ha el bandunau quei menaschi ed ei vegnius tscharnius sco niev directur dalla Distec SA e successur da *Gregor Bischof*. *Loris Marsura* ei maridau e bab da dus affons.

■ **LAAX**

Il vitg viva

(anr/gv) Tenor il moto «il vitg viva» ha l'emprega notg da schlaghers sil glatsch liug damaunasera a Laax. La fiasta ha liug dallas 17.00 entochen allas 23.00 alla riva dil Lag grond. L'entrada ei libra e per maglia e bubrondas ha la vischnaunca sco organisatura definiu in prezi singul da mintgamai tschun francs. Sch'ei detti tuttina in gudogn vegni il recav duvraus per ina buna caussa ni per ina ulteriura notg da schlaghers, ha il president communal *Toni Camathias* fatg da saver.

■ **RUEUN**

Nova piazza da pedel

(anr/hh) La radunonza communal da Rueun ha concediu la mesjamna sera in niev pensum da lavur per in pedel ed agid pil luvrer communal. La piazza nova ha in volumen da lavur da 40 perschiens d'ina piazza cumpleina. Plinavon han vischinas e vischins concediu in credit da 40 000 francs per la compra d'in stiarnasal.

Fixau ils loghens da scola

Il cussegl da scola da Trun e Sumvitg ha priu different conclus

DA HANS HUONDER / ANR

■ **La tschunavla e sisavla classa primara dil Consorzi da scola da Trun e Sumvitg vegn a frequentar la scola a Sumvitg. Quei ha il cussegl da scola decidiu.** Aschia eis ei era clar che la scoletta sco era las empremas quater partiziuns dalla scola primara dalla vischnaunca da Sumvitg vegnan a restar a Rabiun. La scoletta e las quater empremas classas primaras da Trun restan a Trun. Che quellas partiziuns vegnien menadas ton a Trun sco en in liug dalla vischnaunca da Sumvitg era gia decidiu. «Ils conclus concernent ils loghens da scola Rabiun e Sumvitg havein nus priu sin fundament dall'infrastructura avon maun sco era la situaziun locala», di il president dil cussegl da scola, *Diego Deplazes*.

Meisa da miezdi

Medemamein ha il cussegl fixau ils temps d'instrucziun. Essend ch'ils sco-

Il meinascola *Conrad Cadonau* (sen.) ed il president dil cussegl da scola *Diego Deplazes* han orientau davart la structura futura dils loghens da scola da Sumvitg e Trun.

FOTO H. HUONDER

lars vegnan transportai ton sco pusseivel cun tren han quels stuiu vegnir adattai

per part agl urari dalla viafier. En tuts treis loghens da scola vegn offeriu allas

scolaras ed als scolars la pusseivladad d'ina meisa da miezdi. Igl interess dils geniturs per ina tala ei gronds. «Ella fasa consultativa giavischan geniturs da 50 affons in tal survetsch», di il meinascola *Conrad Cadonau*. Nua che quei survetsch vegn purschius ei aunc buca decidiu. Tenor *Diego Deplazes* existan differentas opziuns. Affons che fan diever da quei survetsch ston esser survigilai. Igl onn da scola 2013/14 dumbra il Consorzi da scola da Trun e Sumvitg en tut 243 scolaras e scolars. Sin il plan da piazzas da lavur da scolastas e scolasts ha la restructuraziun negina influenza, quei malgrad ch'ina persuna stat buca vinavon a disposiziun per l'instrucziun. Muort las novas directivas dalla lescha da scola resta il pensum da lavur sco tal el volumen d'entochen dacheu. Magisters e geniturs ein vegni informai la gievgia davart quels conclus. Il medem mument ha igl inspectorat da scola orientau davart las midadas che sedattan entras la nova lescha da scola cantunala.

■ **TIR**

Aults resultats da Sursilvans

(anr/hh) La sonda vargada ein ils megliers tiradurs svizzers dalla distanza da 10 meters semesirai a Langenthal. Ella concorrenza cun buis en schanuglias ha *Leila Cadruvi* da Ruschein contonschui ella categoria dallas junioras e dils juniors igl otgavel rang. Ella ha sittau 385 puncts, sulettamein tschun puncts pli pauc che la victura *Jasmin Blatter* da Brunnadern. El final dil campiunadi d'unviern dils juniors sut 18,

respectivamein 20 onns, han dus ulteriurs tiradurs sursilvans mussau lur fermezia actuala. *Andri Tomaschett* da Trun ha contonschui il secund rang ella categoria dils juniors sut 18 onns cun 585 puncts ed *Elena Tomaschett* da Rabiun ei daventada tiarza ella categoria dallas junioras sut 20 onns e quei cun 393 puncts. Sin la victura *Vanessa Hofstetter* da Gümnenen spiarda ella sulettamein dus puncts.

reclama

Ilanzer Geschenkkarte
Freude schenken

il regal pign e simpatic da vender en 20 intschentas a Giun

LA QUOTIDIANA

reclama

Disentis/Mustér

Cedel da votar per la votaziun communal dils 3 da mars 2013

Risposta

Vuleis Vus approbar l'iniziativa per ina midada dalla constituziun communal?

GIE

Elecziun dalla cumissiun da gestiun entras il pievel